

ตำบลเขาถ่าน

อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แลกเปลี่ยน เรียนรู้ สู้วิถีพอเพียง

สารบัญ

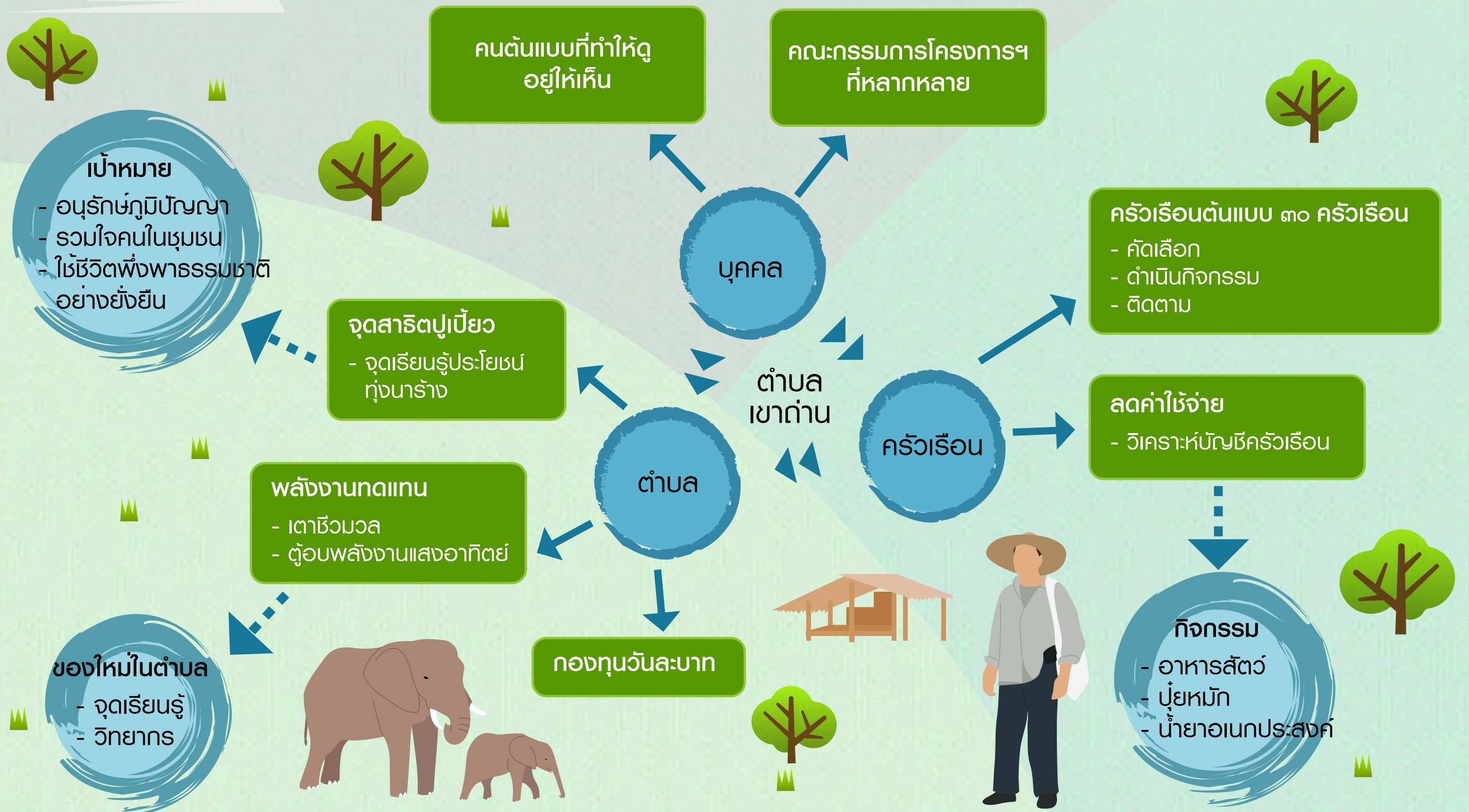
- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๘ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๐ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๕ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๐ แผนที่ความรู้
- ๓๒ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง
- ๓๔ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลชาด่าน

“พอใจในสิ่งที่มืออยู่
พอกิน พอใช้ พออยู่
ลดรายจ่ายด้านพลังงาน ฆ่าโรคบางอย่าง
พึ่งตนเอง ความสุข”

โมเดลชาต่าน : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพ แวดล้อม

ตำบลเขาถ่าน เป็นชุมชนเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัย ในอดีตตำบลเขาถ่านมีป่าไม้มาก มีเขาลูกหนึ่งที่ชาวบ้านถางป่าปลูกพืชไร่ เผาไม้ทำถ่านจึงเรียกว่า "เขาถ่าน" อีกตำนานสันนิษฐานว่า ในอดีตมีพระสงฆ์สร้างวัดบนภูเขา ภาษาใต้เรียกพระสงฆ์ว่า "ท่าน" จึงเรียกวัดบนเขาว่า "วัดเขาท่าน" กร่อนเป็น "เขาถ่าน" ในเวลาต่อมา อีกความเห็นหนึ่งว่าเดิมมีภูเขาเป็นเขตหรือค่านกันไว้ หากจะไปไชยา จะต้องเดินผ่านภูเขาค่านดังกล่าวจึงเรียกว่า "เขาค่าน" นานเข้าจึงกลายเป็น "เขาถ่าน" ในปัจจุบัน

ตำบลเขาถ่าน มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองและชนบท เป็น ๑ ใน ๖ ตำบล ของอำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีประชากรโดยประมาณ ๖๐๐ ครัวเรือน หรือ ๒,๐๐๐ กว่าคน พื้นที่ประมาณ ๔๗ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗๕,๒๕๖ ไร่

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล เป็นที่อาศัยและเพาะปลูกพืชผสม ทำนาสำหรับบริโภคในครัวเรือน ทิศตะวันออกเป็นป่าชายเลนติดทะเลอ่าวไทยเป็นแหล่งอาหารจากการทำประมง ส่วนทิศตะวันตกเป็นเชิงเขาปลูกยางพาราผสมป่าไม้ จากความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ทำให้ชาวตำบลเขาถ่านมีอาชีพหลักทางการเกษตร ความหลากหลายทางภูมิประเทศทำให้สภาพดินมีทั้ง ดินปนทรายสามารถปลูกปาล์มน้ำมันได้ และดินเหนียวปนทรายสามารถปลูกยางพาราได้เช่นกัน

ชาวตำบลเขาถ่านมีความผูกพันกับวิถีทางการเกษตรที่มีมานาน งานบุญประเพณีจึงเกี่ยวพันกับ ธรรมชาติ เช่น การทำบุญไหว้ครูไหว้สวนและเจ้าภูมิ งานจับปี๊บเดือนระหว่างวันแรม ๑๕ ค่ำ ถึงวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ และงานรับส่งตายายวันแรม ๑ ค่ำ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ ฯลฯ

ความเป็นมา

ตำบลเขาถ่าน เป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่า ๔๐๐ ปี ในอดีตขึ้นอยู่กับมณฑลไชยา และเป็นตำบลหนึ่งของกิ่งอำเภอท่าฉาง มีการพัฒนาไปตามกาลเวลาโดยเฉพาะช่วงเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมา ตำบลเขาถ่านมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดโดยเฉพาะทางกายภาพ จนสามารถแบ่งเป็นยุคแห่งการพัฒนาได้ดังนี้

ยุคที่ ๑

ก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

สมัยรัชกาลที่ ๕ ตำบลเขาถ่านเป็นตำบลหนึ่งของกิ่งอำเภอท่าฉาง ปกครองแบบมณฑล ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ทำให้กิ่งอำเภอท่าฉางจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอจนถึงปัจจุบัน

คนในชุมชนมีความเป็นอยู่พึ่งพิงธรรมชาติ และพึ่งพาตนเอง ด้วยวิถีที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน บ้านหลังคามุงจาก ปลูกพืชผัก ผลไม้ ไว้เก็บกิน

ตลอดจนเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้กินในครัวเรือน ทำมาหาเลี้ยงชีพตามสภาพในท้องถิ่น ส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานบริเวณปากน้ำป่าชายเลนจะยี่ดออาชีพประมงชายฝั่ง ใช้เครื่องมือการประมงที่ผลิตจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น อวนบิด อวนรุน อวนลอย ฯลฯ จับปลาหมอย ล่อปู หาได้ไว้กินที่เหลือจะนำไปทำเค็ม ทำแห้ง ไปขายตามตลาด ชาวเขาถ่านอีกส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานในที่ราบชายคลอง ที่ราบชายควน จะยี่ดออาชีพชาวนา เป็นนาคำ ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวหอมไชยา ข้าวลาว ฯลฯ ตามวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ บ้างก็ทำไร่ ปลูกผัก พักแพง แดงกวารวมถึงไม้ยืนต้น เช่น สะตอ ลูกเนียง ฯลฯ

ความเป็นอยู่ของชาวตำบลเขาถ่านในยุคนี้เป็นเสมือนญาติพี่น้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยกัน

วางอวน ช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว รวมถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน มีการตกลงร่วมกันในการดำเนินการต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การตีเกราะไม้ไฟ ด้วยจังหวะต่างๆ หมายถึงเหตุการณ์ต่างกันไปที่ชาวบ้านสามารถรับรู้ได้ ยุคนี้การศึกษาและการพัฒนายังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่มี "น้ำใจ" เป็นเครื่องมือช่วยกันพัฒนาชุมชนได้อย่างดี

ยุคที่ ๒

การพัฒนาตามโครงสร้างพื้นฐาน

ยุคเริ่มต้นของการพัฒนา มีงบประมาณจากภาครัฐลงมาสู่ท้องถิ่นหรือเรียกกันว่า "ยุคเงินผัน" เป็นการผันเงินงบประมาณจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน คู คลอง ในรูปของการจ้างงานตามนโยบายของรัฐในการที่จะสร้างงาน สร้างเงินให้กับประชาชนในชนบท ทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น กินดี อยู่ดี ใจผู้รัยลดน้อยลง คนจากนอกพื้นที่เริ่มเข้ามาลงทุนในหมู่บ้าน ยุคนี้แรงงานถูกทดแทนด้วยเครื่องจักร เครื่องยนต์ รวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต

ช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๖-๒๕๓๐ สภาตำบลเขาถ่านประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานราชการในพื้นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิ จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน

ได้แก่ ถนนลูกรัง โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ในขณะที่หมู่บ้านอื่นยังคงพัฒนาชุมชนในรูปแบบของการช่วยแรง

จากกระแสของบริโภคนิยมกึ่งอุตสาหกรรมที่ต้องการของตลาดต่างประเทศทำให้ชาวบ้านหันมาเลี้ยงกึ่งอุตสาหกรรมเข้ามาในพื้นที่ป่าชายเลน ระบบนิเวศเสื่อมโทรมในเวลาไม่กี่ปีต่อมา รัฐบาลในสมัยต่อมาให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อแก้ปัญหาแหล่งน้ำพร้อมกับสนับสนุนพันธุ์พืช เช่น ชมพู่ กระต่อนห่อ และกระต่อนทุลเกล้า ระยะแรกแม้ไม่ได้ผลดีนัก แต่เมื่อกระทรวงเกษตรเข้ามาส่งเสริมเป็นโครงการไร่นาสวนผสม ชาวบ้านหันมาทำนาสวนผสมมากขึ้น ทำให้พื้นที่การทำนาลดลง และเปลี่ยนพันธุ์พืชในการปลูกไปตามกระแสความต้องการของตลาดอยู่ตลอดเวลา

ในปี พ.ศ.๒๕๔๗ โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนโดยการส่งเสริมของรัฐบาลในการที่จะสร้างฐานการผลิตอาหารทะเลทดแทนการจับสัตว์น้ำจากธรรมชาติ ที่มุ่งสร้างระบบการผลิตอาหารให้มีความปลอดภัยตามมาตรฐานสากลโดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเข้ามาในพื้นที่ มีการสนับสนุนที่ดินให้ชาวบ้านเพื่อเลี้ยงหอย กลับถูกขายให้กับคนนอกพื้นที่ หมุนเวียนอย่างนี้ไปเรื่อยๆ นาถูกทิ้งร้าง ระบบนิเวศเสื่อมถอย สัตว์น้ำลดลง

ยุคที่ ๓

การพัฒนาโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ยุคแห่งการร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชน เขาถ่านเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกกว่า ๑๐๐ คน ของกลุ่มเลี้ยงปลาน้ำจืด ร่วมกับกลุ่มดอกไม้ส่งตามร้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งตั้งขึ้นภายหลัง จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทำกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตกลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยว กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน กลุ่มอนุรักษ์สวนป่าต้นน้ำ กลุ่มปลูกพืชผักปลอดสารพิษ กลุ่มเพาะพันธุ์กล้าไม้ประดับ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มเลี้ยง

ปลาในกระชัง กลุ่มปลูกพืชสมุนไพร กลุ่มเพาะเห็ด แคร่ง กลุ่มอาชีพการเลี้ยงหอยแครง กลุ่มการเลี้ยง ผึ้งโพรงไทย กลุ่มทำบัญชีครัวเรือน ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีภาคีการพัฒนาชุมชนของตำบล เขาถ่าน ร่วมกันพัฒนากิจกรรมสาธารณะพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการร่วมมือกับภาคีภายนอกเข้ามา ร่วมพัฒนาด้านอื่นๆ อีก เช่น เกษตรอำเภอ ในการ แก้ปัญหาแหล่งน้ำ ด้วยการขุดแหล่งน้ำในแปลง เกษตร กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและอ่าวบ้านคอน โดยการรวมกลุ่มของชาวประมงอ่าวบ้านคอน ๒๓ องค์กร เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาลดลงของ ทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการชุมชน ภาคีภายนอกที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในตำบลเขาถ่าน ยังมีอีกหลายภาคี เช่น กองทุนมิยาซาวา กลุ่ม NGO สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ฯลฯ

■ กุณตำบล

การพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้วยกิจกรรมการพัฒนาหลายๆ ด้านเกิดเป็นต้นทุนชุมชนที่มีศักยภาพเข้มแข็งและสามารถจะพัฒนาต่อไปได้อีกดังนี้

ทุนด้านกลุ่มองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ เป็นทุนเดิมที่เริ่มมาจากการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ ที่ผลักดันให้เกิดกลุ่มกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ตลอดจนกลุ่มด้านการประมงที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนอีกด้วย

ทุนด้านอาชีพ ชาวตำบลเขาถ่านทำการเกษตร ทำนา ทำสวน เป็นอาชีพหลัก รวมถึงการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา และปาล์ม น้ำมัน ซึ่งชุมชนมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการจัดการดินเพื่อ

การเพาะปลูก ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในสวนปาล์ม การทำเกษตรผสมผสานในสวนเกษตร สามารถนำมาทำประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

ทุนด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การพัฒนาในรอบ ๕๐ ปีที่ผ่านมา การทำนาถุ้งเพื่อการส่งออกได้ส่งผลต่อการจับสัตว์ได้ลดน้อยลง ส่งผลต่อรายได้และคุณภาพการดำรงชีวิตวิถีพอเพียง ต่อมาสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เข้ามาสนับสนุนชุมชนดำเนิน "โครงการศึกษาแนวทางการจัดการป่าชายเลนเพื่อเพิ่มปริมาณปูเปี้ยวอย่างยั่งยืน" โดยให้ชุมชนดูแลรักษาสภาพพื้นที่ป่าชายเลน ศึกษาวงจรชีวิตและกำหนดกฎการจับปูเปี้ยว นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน ทำให้ชุมชนตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ ขณะที่โครงการฯ ได้เข้ามาต่อยอดความคิด เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาเพื่อการจัดการและเก็บเกี่ยวทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน มีแกนนำที่มุ่งมั่น สร้างความเข้าใจกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในชุมชน

ทุนทางจิตใจ/วัฒนธรรม คนตำบลเขาถ่านยังคงรักษาวัฒนธรรมในการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส พระสงฆ์ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติ มีการจัดและร่วมในงานบุญหรืองานประจำปีของตำบลมาโดยตลอด

ทุนทางภูมิปัญญา เช่น การจักสานไม้ไผ่ การใช้สมุนไพร และการนวดแผนโบราณเพื่อรักษาโรคและสุขภาพ การทำน้ำปลา การถนอมอาหาร การอนุรักษ์สวนสมรมตามความเชื่อของคนโบราณ 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

จากพื้นฐานการผลิตกิน ผลิตใช้ ของชาวตำบลเขาถ่าน ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายงานพัฒนาค้านป่าและทะเลในพื้นที่ ให้สมัครเข้าร่วมโครงการรักษ์ป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง โดยเจ้าหน้าที่ประจำภาคในขณะนั้น ได้ให้ข้อมูลโครงการฯ เพิ่มเติมแก่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาถ่าน และมีการหารือกับแกนนำตำบลถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ โดยเฉพาะการพัฒนาคน ซึ่งตำบลเขาถ่านมีศักยภาพ ความพร้อมของชุมชน ประกอบกับเคยเป็นพื้นที่ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติของบริษัท ปตท. จึงได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเป็นพื้นที่โครงการฯ ระยะที่ ๓

■ กลไกการขับเคลื่อน

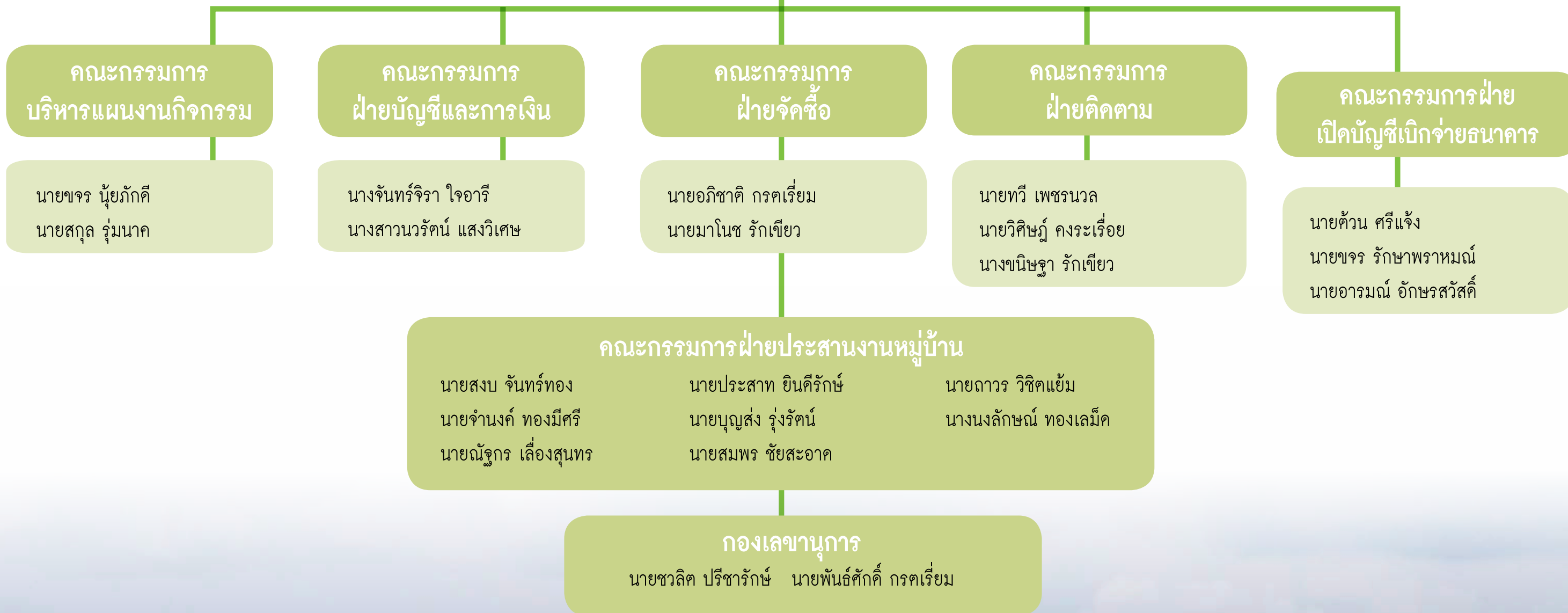
กลไกการขับเคลื่อนงานและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตำบลเขาถ่านส่งผลให้เกิดการพัฒนาโดยเฉพาะด้านบุคลากร ครุวัเรียน หมู่บ้าน และตำบลอย่างเป็นขั้นตอน จากต้นทุนทางการพัฒนาในรูปของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนที่เข้มแข็ง ตลอดจนกิจกรรมในโครงการฯ ที่เข้ามาช่วยพัฒนาบุคลากร โดยประสานกับแกนนำในตำบลมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุบทบทเรียน และนำมาปฏิบัติจริง กลายเป็นรูปธรรมที่เห็นผลได้ชัดเจน โดยส่งต่อให้เยาวชนได้เข้ามามีบทบาทสืบทอดแนวคิดของชุมชนต่อไป

แนวทางการขับเคลื่อนจะแบ่งบทบาทตามความถนัดหรือตามกิจกรรมที่เป็นทุนเดิมของตำบลที่โครงการฯ เข้าไปต่อยอด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมของทุกคน ทุกกลุ่มกิจกรรมเป็นการตอกย้ำความเข้าใจมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดแก่ตำบลมากขึ้น

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลเขาถ่าน

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
ค.ต.เริงชัย รักสวัสดิ์

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

ในการดำเนินงานของโครงการฯ เป็นในลักษณะของการเชื่อมโยง ประสานงาน รวมถึงการช่วยจุดประกายให้กับชุมชนในตำบลนั้นๆ ให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อท้องถิ่นของตนเอง สำหรับตำบลเขาถ่านมีเจ้าหน้าที่ประจำตำบลซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เข้าไปทำศึกษาภาพรวมของพื้นที่ ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ พุศคยุ ตามครัวเรือน ค้นหาแกนนำที่มีจิตอาสา ครัวเรือนต้นแบบ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่จะเข้ามาทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการของเวทีของโครงการฯ เวทีหมู่บ้าน เวทีระดับอำเภอ เพื่อเชื่อมคนในตำบล ประสานงานคนในชุมชน ร่วมวางแผนกิจกรรม สรุปลักษณะทุกขั้นตอนรวมถึงรวบรวมเอกสารต่างๆ ของกิจกรรม

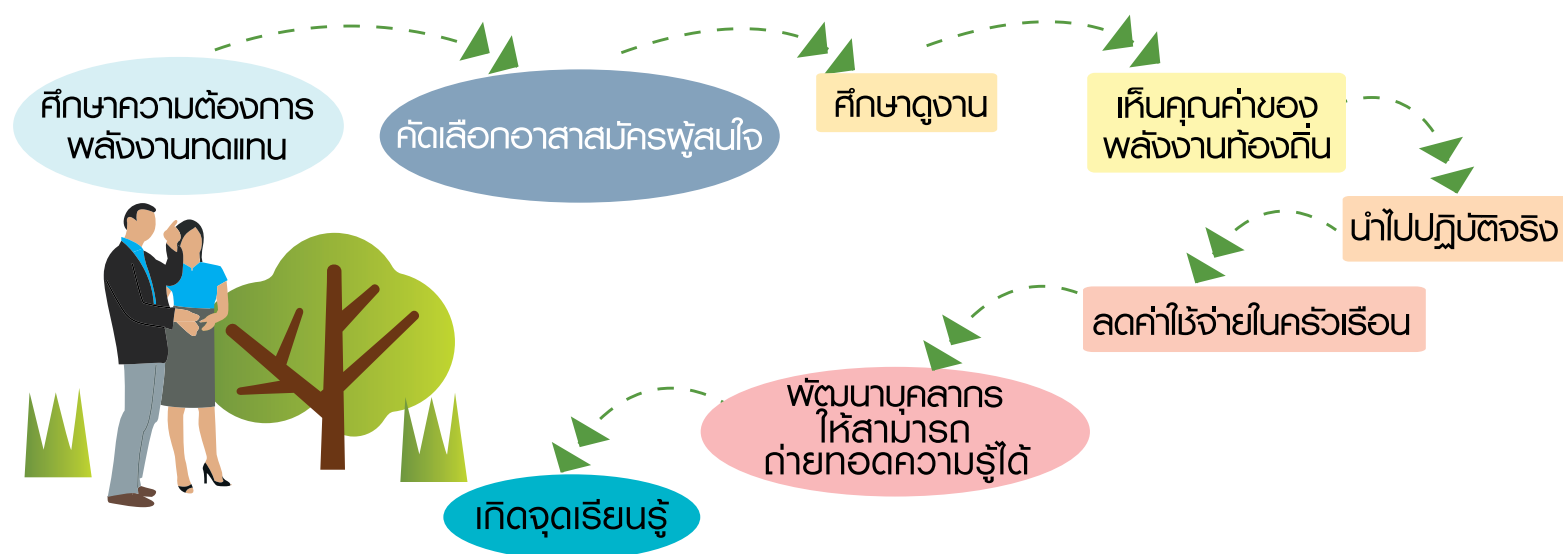
จากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ประจำตำบลทำให้แกนนำชุมชนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะถ่ายโอนมาปฏิบัติตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการฯ ที่จะขับเคลื่อนด้วยตนเอง หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ประจำตำบลจะมีบทบาทเพียงการให้คำปรึกษาแนะนำเพิ่มเติม รวมทั้งมาหน้าที่รับผิดชอบงานด้านบริหารจัดการ กล่าวคือ การจัดทำสรุปรายงานประจำงวด และจัดรวบรวมเอกสารการสรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการทำงานของชุมชนให้กับโครงการฯ ขณะเดียวกันจะมีเจ้าหน้าที่ประจำภาคและที่ปรึกษาภาคคอยเสนอแนะแนวทางการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ประจำตำบลและคณะกรรมการโครงการฯ ตำบลเขาถ่าน โดยการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียน ผลักดันให้มีการเคลื่อนงานตามแผนตำบลวิถีพอเพียง ตลอดจนให้กำลังใจให้คำปรึกษาหารือแก่ทั้งคณะกรรมการโครงการฯ และครัวเรือนพอเพียงอาสาด้วย 💧

■ รูปแบบความสำเร็จในพื้นที่

เกิดกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในตำบลเขาถ่านเป็นการสร้างเสริมทักษะในแบบวิถีแห่งการพอเพียง ฟังฟังตนเอง เกิดเป็นองค์ความรู้ที่สร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้และประสบความสำเร็จสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ดังนี้

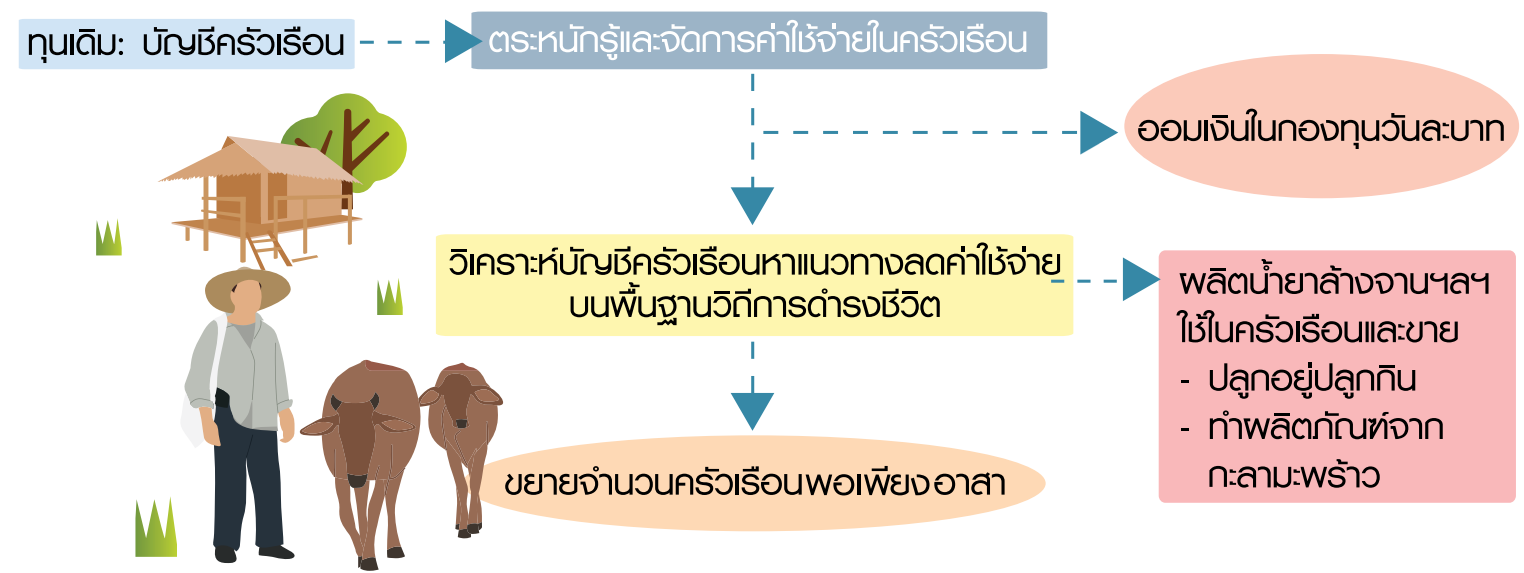
เตาชีวมวล เตาเผาถ่าน และแก๊สชีวภาพ

เมื่อมีการศึกษาถึงพลังงานทดแทนการใช้ไฟฟ้า แก๊ส ภายในครัวเรือนแล้ว ชาวชุมชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญและเกิดจิตสำนึกของการใช้พลังงานทดแทนที่เหมาะสมจากนั้นจึงคัดเลือกผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ๒๐ ครัวเรือน ไปศึกษาดูงาน เรียนรู้จากจุดสาธิต จนเข้าใจถึงแนวคิด ประโยชน์ และนำมาปฏิบัติจริงในครัวเรือนอย่างเหมาะสมกับพื้นที่และวัตถุดิบที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ผลที่ได้นอกจากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานในครัวเรือนแล้วยังเกิดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจนสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านพลังงาน เตาชีวมวล เตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร และแก๊สชีวภาพ รวม ๔ คน และจุดเรียนรู้ในพื้นที่อีก ๑๐ จุด

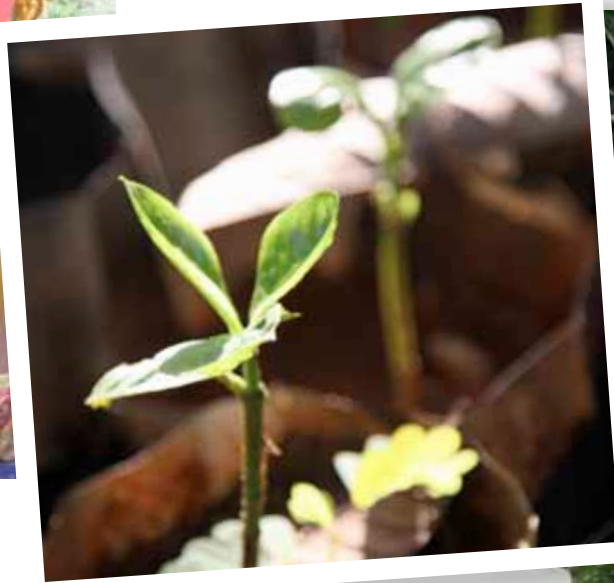
การลดรายจ่ายของครัวเรือนพอเพียงอาสาและกองทุนวันละบาท

การลดรายจ่ายในครัวเรือน เป็นทุนเดิมที่ชาวตำบลเขาถ่านมีอยู่แล้วจากการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อให้รู้และจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือนตนเอง และลดค่าใช้จ่ายด้วยการทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ายาล้างจาน ยาหม่อง ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยยูเรีย ปุ๋ยหมักมูลสัตว์ น้ำจุลินทรีย์ ทำให้ลดค่าใช้จ่าย บางหมู่สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับภายในพื้นที่และนอกพื้นที่เป็นการสร้างรายได้ให้ครอบครัวอีกด้วย

โครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียงของ ปตท. เข้ามาช่วยหนุนเสริมครัวเรือนพอเพียงอาสา ด้วยการอบรมให้ความรู้ พร้อมกับการปฏิบัติจริงโดย

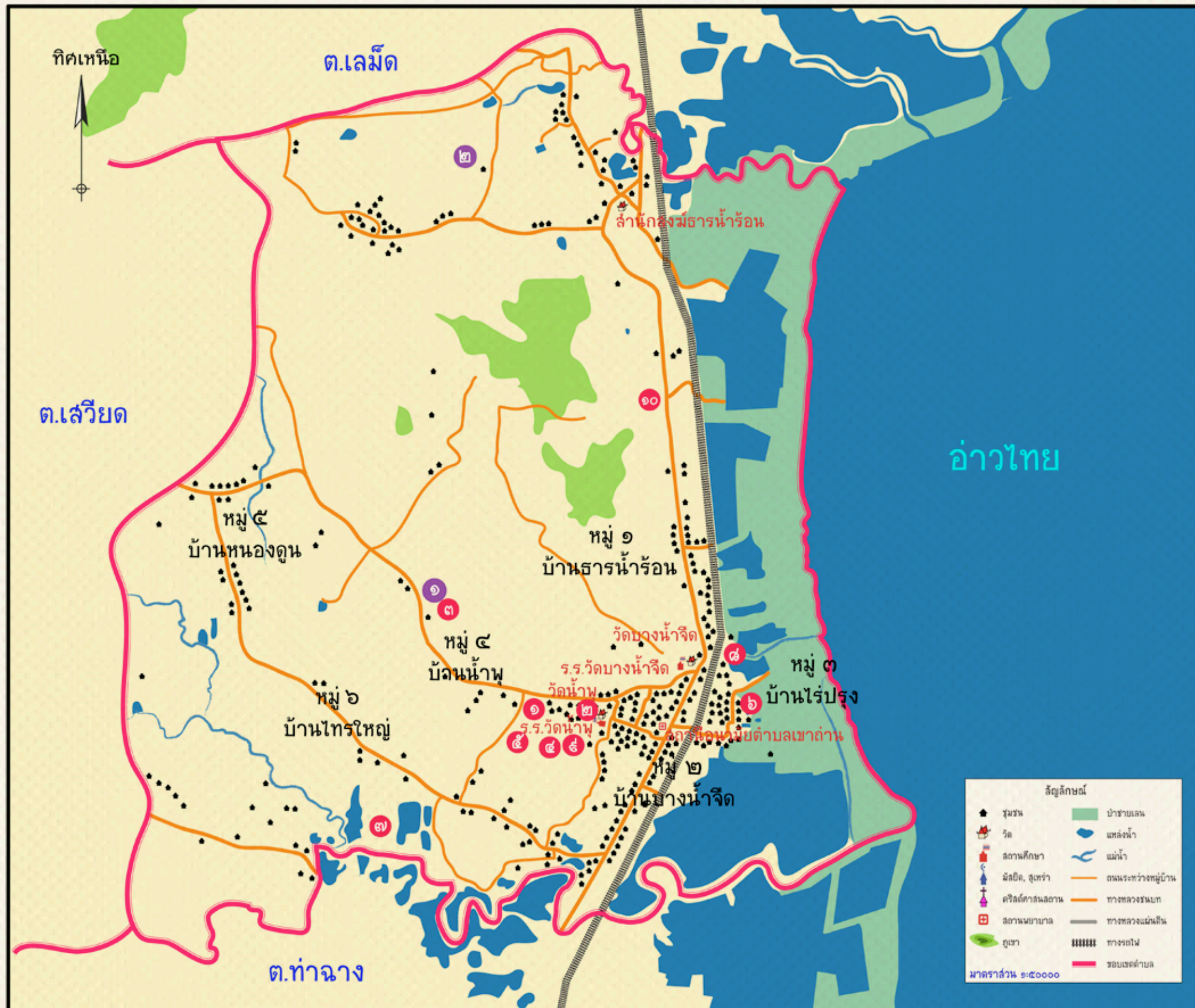

วิทยากรท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น
พร้อมๆ กับการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน ให้ครอบคลุมกลุ่ม
ครัวเรือนในพื้นที่มากขึ้น นำบัญชีครัวเรือนมานำเสนอหาแนวทาง
ในการลดค่าใช้จ่ายเกิดการปลูกอยู่ ปลูกกิน การทำอาหารสัตว์ใน
ครัวเรือน การทำผลิตภัณฑ์นวดฝ่าเท้าจากกะลามะพร้าว ฯลฯ

ขณะเดียวกันได้มีการตั้งกองทุนวันละบาทเป็นกองทุนใน
พื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อฝึกทักษะ
ในการออมและการจัดการกองทุนระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับตำบล
เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน
การอนุรักษ์ปุ๋ยเปียกในพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อลดรายจ่ายการจัดซื้อ
อุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์

ที่สำคัญคือเกิดครัวเรือนต้นแบบ ๓๐ ครัวเรือน มีทักษะในการ
วิเคราะห์ตนเอง ตระหนักรู้ และสามารถหากิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย
เองได้โดยอยู่บนพื้นฐานของวิถีการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่ 💧

■ แผนที่ความรู้

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลเขาค่าน

ครัวเรือนพอเพียงอาสา

- ๑ นางนิษฐา รักเขียว หมู่ ๔
- ๒ นางอุษา ดิษฐเกียน หมู่ ๑

จุดเรียนรู้

- ๑ จุดเรียนรู้การทำแก๊สชีวภาพ หมู่ ๒
- ๒ จุดเรียนรู้การทำเตาชีวมวล
- ๓ จุดเรียนรู้การทำน้ำมันมะพร้าว หมู่ ๔
- ๔ จุดเรียนรู้การทำน้ำหมักชีวภาพ หมู่ ๔
- ๕ จุดเรียนรู้การทำอาหารสัตว์ หมู่ ๔
- ๖ จุดเรียนรู้การอนุรักษ์ป่าชายเลนและปูเปี้ยว
- ๗ จุดเรียนรู้การอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองท่าฉาง หมู่ ๖
- ๘ จุดเรียนรู้เตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร หมู่ ๓
- ๙ จุดเรียนรู้ปาล์วยขนาดเล็ก(สวนยางยั่งยืน) หมู่ ๔
- ๑๐ ศูนย์เรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก, ที่นวดผ้าเท้าจากมะพร้าว หมู่ ๑

■ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลเขาถ่านลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๕๓,๒๒๑ กิโลกรัม จากกิจกรรมการทำ
ปุ๋ยอินทรีย์ ปลูกต้นไม้ พลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม และกิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

สกุล ร่มนาค

เกษตรผสมผสาน

สกุล ร่มนาค ทำสวนเกษตรแบบผสมผสานปลูกผักหลายชนิด เลี้ยงหมูพันธุ์พื้นบ้านหรือ "หมูขี้พริ้ว" (หมูพื้นบ้าน) ใช้เศษผัก หญ้าหรือหยวกกล้วยมาต้มเป็นอาหารหมู ขี้หมู ก็นำมาผลิตแก๊สและกากที่เหลือก็นำมาเป็นปุ๋ยใส่พืช นอกจากนี้ยังมีการผลิตอาหารสัตว์ใช้เองและสามารถให้ความรู้ด้านพลังงานเตาแก๊สชีวมวลได้อีกด้วย

อุษา ตีอกเทียน

เกษตรอินทรีย์

จากการอ่านและเรียนรู้งานด้านเกษตรยั่งยืนและนำมาใช้ในสวนของตนเอง อุษาใช้ปุ๋ยขี้ไก่ในสวนปาล์ม ผลไม้ที่ร่วงหล่นก็นำมาทำน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง ผลผลิตที่ได้ไว้กินในครัวเรือนและรับรองญาติพี่น้องที่มาเยี่ยม ที่แบ่งขายจะเป็นพวกเงาะ ทุเรียน ที่มีคนมารับซื้อถึงบ้าน

ขจร นัยภักดิ์

การอนุรักษ์ปูเปี้ยว

ขจร นัยภักดิ์ มีจิตอาสาช่วยงานส่วนรวมมาโดยตลอด ที่มาทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปูเปี้ยว เพราะปูเปี้ยวเกือบสูญพันธุ์ ก็เลยมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์อ่าวบ้านคอน กลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยวเนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรและหวังที่จะปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน รวมถึงเยาวชนให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน

ชนิษฐา รักเชียว

บัญชีครัวเรือน

ชนิษฐาทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจะได้รู้รายรับรายจ่ายในครอบครัว มีการแบ่งหมวดหมู่การใช้เงิน เงินเก็บ เงินใช้ ตามความจำเป็น ทำให้ลูกสาวลูกชายได้นิสัยรู้จักกิน-ใช้ มีเงินฝากธนาคารทุกเดือน ทั้งนี้ยังขยายผลสู่เพื่อนบ้านจนเกิดเป็นกลุ่มการทำบัญชีครัวเรือน

ถ้วน ศรีแจ้ง

การทำสวนยางยั่งยืนขนาดเล็ก

ถ้วนเป็นผู้มีความรู้ด้านสมุนไพร และพืชหลายชนิดเป็นอย่างดี สามารถรักษาโรคต่างๆ โดยใช้ยาพื้นบ้าน มีอาชีพทำสวนยางพาราซึ่งได้รับเป็นมรดก โดยเฉพาะการทำสวนยางขนาดเล็กแบบผสมผสานและยั่งยืน

นงลักษณ์ ทองเลม็ด

การทำปุ๋ยหมัก

นงลักษณ์ ทองเลม็ด เกิดแนวความคิดการทำปุ๋ยหมักใช้เองเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและสมาชิก เกิดกลุ่มโดยการสนับสนุนของบ SML มีเงินปันผลสมาชิกและสามารถทำปุ๋ยไว้ใช้เอง โครงการฯ เข้ามาต่อยอดขยายผลสู่ครัวเรือนและชุมชน เป็นแกนนำที่พลิกใจไปสู่ความพอเพียง

ถาวร วิชัยเยน

การกลั่นน้ำหมักและเกษตรอินทรีย์

ยึดมั่นว่าการทำเกษตรทุกอย่างต้องไม่มีสารพิษ มีการทำน้ำหมักหลายสูตรหลายชนิดเพื่อใช้ในครัวเรือน รวมทั้งคิดวิธีการเก็บรักษาน้ำหมักให้สามารถเก็บรักษาเอาไว้ได้นานโดยการกลั่น นอกจากนี้ยังรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้ง ที่สำคัญ ไม่เคยขาดประชุมโครงการฯ เลย

รายชื่อครูเรือนพอเพียงอาสา

๑. นางโกมล มาศกลิน

๒. นางสาวสุลัดดา มุนไชย

๓. นางผ่องพรรณ ชัยสะอาด

๔. นายขจร น้อยภักดิ์

๕. นางบุญธรรม ปรีชารักษ์

๖. นางมะลิวรรณ พรหมมา

๗. นางกิมห้อม ภูใหญ่

๘. นางคุชลิศา รักษาพราหมณ์

๙. นางเสาวนีย์ พรหมทอง

๑๐. นายวันชัย โอ่ทอง

๑๑. นางสุจินต์ ภักดิ์อักษร

๑๒. นายนิวัฒน์ ห้วยหลี่

๑๓. นางนิภา ห้วยหลี่

๑๔. นางรัชนี เสวกจันทร์กร

๑๕. นายเนียบ ศรีสุนทร

๑๖. นายประเสริฐ ปฏิโนธรรม

๑๗. นายมานพ รักขีเยว

๑๘. นายสมพงษ์ ชูอำไพ

๑๙. นางสุมาลี ปฏิโนธรรม

๒๐. นายอารมณ เทพบุตร

๒๑. นายสุพรรณ แจ้งอักษร

๒๒. นางจารีพร ปล้องนิราศ

๒๓. นายทึง สงประเสริฐ

๒๔. คาบตำรวจเริงชัย รักสวัสดิ์

๒๕. นางสมบุญ ศรีสุนทร

๒๖. นางบุญศรี รัตนจินดา

๒๗. นางสมคิด วิเศษแก้ว
๒๘. นางประยงค์ ภักดิ์อักษร

๒๙. นายสกุล ร่มนาค

๓๐. นางอมรทิพย์ สิทธิสุทธิ

๓๑. นายวีระ ศรีริน

๓๒. นายรามสี จันทเวช

๓๓. นายปรีชา เลื่องสุนทร

๓๔. นายค้วน ศรีแจ้

๓๕. นางสาวสมจิต กรตเรียม

๓๖. นายสมศักดิ์ นิมวาริ

๓๗. นายถาวร วิจิตแย้ม

๓๘. นายมาโนช รักเขียว

๓๙. นายวิมล ขุนจักรา

๔๐. นายสมศักดิ์ เลื่องสุนทร

๔๑. นายสุชิน เพชรวิเชียร

๔๒. นายอมร ล้ออมรเวช

๔๓. นางผ่องศรี กรตเรียม

๔๔. นางขวัญอ่อน อินทวิเศษ

๔๕. นางประจวบ ชาติรักษา

๔๖. นางวรรณมา คชรัตน์

๔๗. นางไกรยร ทองมีศรี

๔๘. นางอิษฎาอร เขียวนาวะ

๔๙. นายขจร รักษาพราหมณ์

๕๐. นางศิริจันทร์ เมืองชู

๕๑. นางสุภาพร แก้วมีศรี

๕๒. นายปกติ โกสมุท

๕๓. นางยุพดี ยิ้มฉอด

๕๔. นางจินตนา เหาะสูงเนิน
๕๕. นางจิราภรณ์ มุขศรีประเสริฐ

๕๖. นางสาวเรณู เขียวนาวะ

๕๗. นางปราณี พรหมทอง

๕๘. นายวุฒิชัย บุญช่วย

๕๙. นางสาวพิรมย์ ครุฑแก้ว

๖๐. นายยอดเพชร สมพันธ์

๖๑. นายนิพัฒน์ ชาติรักษา

๖๒. นางกรรณิกา ยอดนวล

๖๓. นางอารี พุ่มเพชร

๖๔. นางสาวนวรรณ์ รักเขียว

๖๕. นางจันทร์จิรา ใจอารี

๖๖. นางอารี สมภักดิ์

๖๗. นางอุไร พุ่มเพชร

๖๘. นายการุณ รองเมือง

๖๙. นางหอม สัมนิ่ม

๗๐. นางชูศรี อาวุธ

๗๑. นางเอือน วันทา

๗๒. นางหนูสร้าง พลยอด

๗๓. นายมีชัย ศรีบุญเรือง

๗๔. นางนิตยา แก้วบัวทอง

๗๕. นางนิษฐา รักเขียว

๗๖. นายธานินทร์ กาพแก้ว

๗๗. นางเพ็ญจันทร์ อินทร์ท่าฉาง

๗๘. นางนวรรณ์ แสงวิเศษ

๗๙. นางสาวรุ่งฤดี คำสุวรรณ

๘๐. นายบุญยิ่ง นวรรณ์

๘๑. นางอนงค์ เนียมนวล

๘๒. นางเจนจิรา แก้วน้ำเพชร

๘๓. นางจันทนี เมธีวัชรโรคม

๘๔. นายสำรวม มาลารัตน์

๘๕. นายสัมพันธ์ คงระเรื้อย

๘๖. นางสาวใจ ชื่นวิเศษ

๘๗. นายจำนง กรตเรียม

๘๘. นายวิชัย หนูเที่ยง
๘๙. นางนัยนา เพชรจำรูญ

๙๐. นายทวี เพชรนวล

๙๑. นางบุญรอง เพชรจำรูญ

๙๒. นางพริ้ง คุ่มรักษ์

๙๓. นางพัชรา เริงนริน

๙๔. นางณอมจิตร หนูเที่ยง

๙๕. นายวิศักดิ์ ศรีรักษา
๙๖. นางเกื้อกุล วงศ์พนม

๙๗. นางวันทนา ทองสาลี

๙๘. นางเพ็ญศรี หนูเที่ยง

๙๙. นางบุญมี คิษฐาราช

๑๐๐. นางสุปราณี จันท์แก้ว

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวเสาวลักษณ์ พรหมมา
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นายพงศธร กลางแท่น
ที่ปรึกษาภาค	นายเสรี จุ้ยพริก

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๘-๒๐๐๐
www.pttplc.com